

A NYUGAT-BALKÁN

Az EU Nyugat-Balkánnal kapcsolatos politikájának kidolgozásakor annak elősegítését tartotta szem előtt, hogy a régió országai fokozatosan integrálódjanak az Unióba. 2013. július 1-jén a hét ország közül Horvátország csatlakozott elsőként az Unióhoz, Montenegró, Szerbia, az Észak-macedón Köztársaság és Albánia pedig hivatalos tagjelölt országok. Montenegróval és Szerbiával elkezdődtek a csatlakozási tárgyalások, és megnyitottak a csatlakozási fejezetek, Bosznia-Hercegovina és Koszovó pedig potenciális tagjelölt.

JOGALAP

- Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) V. címe: Az EU külpolitikai fellépései.
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 207. cikke: Nemzetközi kereskedelmi megállapodások.
- Az EUSZ 49. cikke: A csatlakozás iránti kérelem benyújtásának kritériumai és az uniós tagság feltételei.

CÉLKITŰZÉSEK

Az Európai Unió célja a béke, a stabilitás és a gazdasági fejlődés előmozdítása a Nyugat-Balkánon, valamint az uniós integráció kilátásba helyezése a térség számára.

ELŐZMÉNYEK

Az EU 1999-ben indította el az Unió és a régió országai közötti kapcsolatok keretében szolgáló stabilizációs és társulási folyamatot, valamint az összes kulcsfontosságú nemzetközi szereplőt bevonó tágabb kezdeményezést, a stabilitási paktumot. 2008-ban a stabilitási paktumot a Regionális Együttműködési Tanács váltotta fel. Az Európai Tanács 2003-ban, a Szalonikiben tartott ülésén kijelentette, hogy a stabilizációs és társulási folyamat összes országa potenciális uniós tagjelölt ország. A Bizottság 2018. februári nyugat-balkáni stratégiája, továbbá az EU–Nyugat-Balkán csúcstalálkozón 2018. május 17-én a bolgár fővárosban tett szófiai nyilatkozat is megerősíti ezt az „európai perspektívát”.

ESZKÖZÖK

A. A stabilizációs és társulási folyamat

Az 1999-ben elindított stabilizációs és társulási folyamat stratégiai keretül szolgál a Nyugat-Balkán országainak az Európai Unióhoz történő fokozatos közeledéséhez. Ennek alapját a kétoldalú szerződéses kapcsolatok, a pénzügyi segítségnyújtás, a politikai párbeszéd, a kereskedelmi kapcsolatok és a regionális együttműködés képezi.

A szerződéses kapcsolatok stabilizációs és társulási megállapodásokban öltenek formát. Ezek az érintett országokkal való politikai és gazdasági együttműködést, illetve egy szabadkereskedelmi térség létrehozását biztosítják. A közös demokratikus elveken, az emberi jogokon és a jogállamiságon alapuló stabilizációs és társulási megállapodások révén állandó együttműködési struktúrák jönnek létre. A Stabilizációs és Társulási Tanács miniszteri szinten évente ülésezik, és felügyeli az adott megállapodás alkalmazását és végrehajtását. Munkáját a Stabilizációs és Társulási Bizottság segíti. Végül pedig egy Stabilizációs és Társulási Parlamenti Bizottság (SAPC) biztosítja a nyugat-balkáni országok parlamentjei és az Európai Parlament közötti együttműködést.

A Koszovóval kötött stabilizációs és társulási megállapodások 2016. áprilisi hatálybalépése óta valamennyi nyugat-balkáni tagjelölt és potenciális tagjelölt országgal van hatályos stabilizációs és társulási megállapodás. Koszovó esetében a megállapodás egy kizárólag uniós hatáskörbe tartozó megállapodás lesz, amelyet a tagállamoknak nem kell megerősíteniük (öt tagállam nem ismeri el Koszovót független államként). A stabilizációs és társulási megállapodás kereskedelmi és kereskedelemmel kapcsolatos aspektusait ideiglenes megállapodások tartalmazzák. Általában nem sokkal az aláírást követően hatályba lépnek, mivel a kereskedelem az Unió „kizárólagos” hatáskörébe tartozik.

B. A csatlakozási folyamat

Az Unióhoz való csatlakozást kérelmező országoknak meg kell felelniük a koppenhágai politikai kritériumoknak (lásd „Az Unió bővítése” című tájékoztatót). Ha egy országot már tagjelöltként elismertek, akkor teljesítenie kell a folyamat különböző szakaszait, és ennek sebessége főként saját előrehaladásától függ.

A tagjelölt országoknak valamennyi uniós jogszabályt – a közösségi vívmányokat – el kell fogadniuk, illetve végre kell hajtaniuk. A Bizottság éves országjelentéseiben ismerteti az eredményeket. Minden fontos határozatot a Tanács egyhangú döntéssel hoz meg a tárgyalások megkezdésétől egészen azok lezárásáig. A csatlakozási szerződést a szerződő államok általi ratifikációt megelőzően az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak is jóvá kell hagynia.

A tagjelölt és potenciális tagjelölt országok a szükséges reformok végrehajtására pénzügyi támogatásban részesülnek. Az uniós előcsatlakozási támogatás 2007 óta egy különálló, egységes eszközön, az ún. előcsatlakozási támogatási eszközön (IPA) keresztül valósul meg.

A legtöbb tagjelölt és potenciális tagjelölt ország is részt vehet uniós programokban.

C. Regionális együttműködés

Az európai integráció és a regionális együttműködés szorosan összefonódik. A stabilizációs és társulási folyamat egyik kulcsfontosságú célkitűzése a régió országainak arra való ösztönzése, hogy a szakpolitikai területek széles skáláján együttműködjenek, többek között a háborús bűnösök bíróság elé állítása, a határkérdések rendezése, a menekültügy és a szervezett bűnözés elleni fellépés területén. Az IPA-n belül külön keretösszeget határoztak meg a regionális együttműködésre és a határokon átnyúló programokra.

A Regionális Együttműködési Tanács (RCC) a délkelet-európai együttműködési folyamat (SEECF) égisze alatt működik. Az RCC célja a nem uniós tagok európai és euro-atlanti törekvéseinek támogatása, illetve a gazdasági és társadalmi fejlődés, az energia és az infrastruktúra, a bel- és igazságügy, a biztonsági együttműködés, a humántőke építése és a parlamenti kapcsolatok terén történő együttműködés fejlesztése. Az Unió és számos tagállama támogatja és részt vesz az RCC munkájában.

Egy másik fontos regionális kezdeményezés a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA). Emellett a Nyugat-Balkán országai is részt vesznek számos regionális keretben.

D. Vízummentes utazás

Az Észak-macedón Köztársaság, Montenegró és Szerbia állampolgárai 2009 decemberétől, míg Albánia és Bosznia-Hercegovina állampolgárai 2010 novemberétől utazhatnak vízummentesen a schengeni térségbe. A vízumliberalizációról 2012 januárjában kezdődött párbeszéd Koszovóval. 2018. júliusban a Bizottság megerősítette, hogy Koszovó teljesítette az utolsó kritériumot. 2018. szeptemberbe a Parlament is követte a Bizottságot, és úgy határozott, hogy intézményközi tárgyalásokat kezd, amelyek folyamatban vannak.

A JELENLEGI HELYZET

A. Albánia

Albánia 2009. április 28-án folyamodott uniós tagságért. A Bizottság megfelelő előrehaladást regisztrált 2012-ben, és javasolta, hogy Albánia számára adják meg a tagjelölt státuszt, amennyiben az ország elfogadja a még függőben lévő reformokat. E feltételt a 2013. júniusi parlamenti választások előtt jórészt teljesítették. 2013 októberében a Bizottság egyhangúan javasolta, hogy Albánia számára adják meg az uniós tagjelölti státuszt, amelyet 2014 júniusában megkapott. Az ország eredményeinek tükrében a Bizottság 2016-os és 2018-as jelentéseiben azt az ajánlást tette, hogy induljanak el a csatlakozási tárgyalások Albániával. 2018. júniusban a Tanács beleegyezett az Albániával folytatandó csatlakozási tárgyalások esetleges megnyitásába 2019 júniusában, feltételezve a szükséges feltételek teljesülését.

B. Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina potenciális tagjelölt ország. 2008 júniusában megállapodtak és aláírtak egy stabilizációs és társulási megállapodást, ám hatálybalépését elnapolták,

legfőképp amiatt, mert az ország nem hajtotta végre az Emberi Jogok Európai Bíróságának egyik elvi ítéletét. Az országgal kapcsolatos új uniós megközelítésnek köszönhetően, amely nagyobb hangsúlyt helyez a gazdasági kormányzásra, 2015. június 1-jén hatályba lépett a hosszú ideje várt stabilizációs és társulási megállapodás. Az ország 2016. február 15-én nyújtotta be tagsági kérelmét. A Bizottság most dolgozza ki véleményét Bosznia-Hercegovina átfogó kérdőívre adott válaszai alapján. Eközben a bosznia-hercegovinai parlament nem tudott megállapodni az Európai Parlamenttel (évente kétszer) sorra kerülő ülésekre vonatkozó eljárási szabályokról, ami azt jelenti, hogy 2015. november óta nem került sor ilyen találkozókra. Ez Bosznia-Hercegovina által a stabilizációs és társulási megállapodás megsértésének minősül.

C. Észak-macedón Köztársaság

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (jelenleg az Észak-macedón Köztársaság) 2004. márciusban kérelmezte az uniós tagságot, 2005. decemberben pedig megkapta az uniós tagjelölt státuszt. Az ország azonban nem tudott csatlakozási tárgyalásokat kezdeni, elsősorban a Görögországgal a „Macedónia” név használata miatt kialakult vita miatt. A vitát sikeresen megoldották a preszpa-tavi megállapodás révén, amely az ország új elnevezéséről – Észak Macedónia – szól, és amely 2019. februárban lépett hatályba. 2009 óta a Bizottság a Parlament támogatásával következetesen ajánlja a csatlakozási tárgyalások elindítását. 2018. júniusban a Tanács beleegyezett az Észak-Macedóniával folytatandó csatlakozási tárgyalások esetleges megnyitásába 2019 júniusában, feltételezve a szükséges feltételek teljesülését.

D. Koszovó

Bosznia-Hercegovinához hasonlóan Koszovó is potenciális tagjelölt ország. 2008. februárban egyoldalúan kikiáltotta függetlenségét. Öt ország (Ciprus, Görögország, Románia, Spanyolország és Szlovákia) kivételével az összes tagállam elismerte Koszovó függetlenségét. A régióban Szerbia és Bosznia-Hercegovina nem ismerte el Koszovót. 2012 júniusában vízumliberalizációs menetrendet fogadtak el. 2018. júliusban a Bizottság megerősítette, hogy Koszovó teljesítette az utolsó kritériumot. 2018. szeptemberben a Parlament is követte a Bizottság példáját, és úgy határozott, hogy intézményközi tárgyalásokat kezd, amelyek folyamatban vannak. Miután 2013 áprilisában Belgrád és Pristina mérföldkőnek számító megállapodást („brüsszeli megállapodás”) írt alá a kapcsolatok rendezéséről, az Európai Tanács 2013 júniusában a stabilizációs és társulási megállapodásról szóló, Koszovóval folytatandó tárgyalások megkezdéséről döntött. Az STM 2016. április 1-jén lépett hatályba. Koszovó jövőbeli uniós integrációja – Szerbia integrációjához hasonlóan – szorosan kapcsolódik az Unió közreműködésével Koszovó és Szerbia között zajló magas szintű párbeszéd végrehajtásához, aminek el kell vezetnie a kapcsolataik rendezéséről szóló, jogilag kötelező erejű, átfogó megállapodáshoz.

E. Montenegró

Montenegró, amely 2006-ban nyerte el függetlenségét, 2008. decemberben folyamodott uniós tagságért. 2010 decemberében kapta meg a tagjelölti státuszt, és 2012 júniusában megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások. Összhangban a csatlakozási folyamat „új uniós megközelítésével” a tárgyalások korai szakaszában,

2013 decemberében megnyitották a jogállamisággal kapcsolatos, döntő jelentőségű fejezeteket, azaz az igazságügyi reformról és az alapvető jogokról szóló, 23. fejezetet és a jog érvényesüléséről, a szabadságról és a biztonságról szóló, 24. fejezetet. 2018 végére az összesen 35 fejezetből 32-at nyitottak meg. 2018 februárjában a Bizottság közzétette új nyugat-balkáni stratégiát, amely szerint Montenegró (és Szerbia) 2025-re csatlakozhatnak az EU-hoz, noha elismerte, hogy e perspektíva meglehetősen nagyra törő.

F. Szerbia

Szerbia 2009 decemberében nyújtotta be európai uniós tagság iránti kérelmét. 2012 márciusában azt követően kapta meg a tagjelölt státuszt, hogy Belgrád és Pristina között megszületett a Koszovó regionális képviseléről szóló megállapodás. A csatlakozásról szóló tárgyalások hivatalosan 2014. január 21-én kezdődtek meg. 2015 decemberében két fejezet megnyitására került sor, ebből az egyik a Koszovóval fennálló kapcsolatok normalizálására vonatkozik. A jogállamiságról szóló, kulcsfontosságú 23. és 24. fejezetet július 18-án nyitották meg. 2018 végére összesen 16 fejezetet nyitottak meg. 2018 februárjában a Bizottság közzétette új nyugat-balkáni stratégiát, amely szerint Szerbia (és Montenegró) 2025-re csatlakozhatnak az EU-hoz, noha elismerte, hogy e perspektíva meglehetősen nagyra törő. Szerbia jövőbeli uniós integrációja – Koszovó integrációjához hasonlóan – szorosan kapcsolódik az Unió közreműködésével Szerbia és Koszovó között zajló magas szintű párbeszéd végrehajtásához, aminek el kell vezetnie a kapcsolataik rendezéséről szóló, jogilag kötelező erejű, átfogó megállapodáshoz.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Parlament teljes körűen részt vesz a stabilizációs és társulási folyamatban, és beleegyezése az összes stabilizációs és társulási megállapodás megkötéséhez szükséges (az EUMSZ 218. cikkének (6) bekezdése). A Parlament beleegyezése szükséges továbbá az Unióhoz történő bármely új csatlakozás esetében is (az EUSZ 49. cikke). A Parlamentnek költségvetési hatásköre révén közvetlen befolyása van az előcsatlakozási támogatási eszközre előirányzott pénzüsszegekre. A Parlament Külügyi Bizottsága kinevezi a tagjelölt és potenciális tagjelölt országokért felelős állandó előadókat. A Parlament a bővítésre vonatkozó álláspontját éves állásfoglalások formájában fejezi ki, reagálva a Bizottság legfrissebb éves országjelentéseire. Végül, de nem utolsósorban, a Parlament rendszeres kétoldalú kapcsolatokat ápol a nyugat-balkáni országok parlamentjeivel küldöttségei révén, amelyek évente átlagosan kétszer találkoznak kollégáikkal, hogy megvitassák a stabilizációs és társulási folyamat és az uniós csatlakozási folyamat szempontjából lényeges kérdéseket.

André De Munter
04/2019

